

10. Ulusal Yaşlılık Kongresi

25-27 Nisan 2019

Yaşlı Bakımı

Bildiriler

PAÜ Kongre ve
Kültür Merkezi
Kınıklı Yerleşkesi
Denizli

DENİZLİ
BUYUKŞEHİR
BELEDİYESİ

UYK'10

**10. ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ
TAM METİN BİLDİRİ**

25-27 NİSAN 2019 Denizli / Türkiye

YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Yayın No: 2019-02

Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 14

ISBN 978-975-6992-86-9

© 1. Basım, Nisan, 2019 - Denizli

10. ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ: Yaşlı Bakımı (Bildiriler)

©Copyright 2019, YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Kitabın yayın hakları Yaşlı Sorunları Araştırma Derneğine aittir. Derneğin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Kapak Tasarımı: Dr. Öğr. Ü. Bekir İNCE

Dizgi: Prof. Dr. Velittin KALINKARA & Öğr. Gör. İsmail SARI

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

10. ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ: Yaşlı Bakımı

1. Basım, iii+168 s. 135-215 mm

ISBN 978-975-6992-86-9

1. Yaşlı Bakımı, 2. Yaşam Kalitesi, 3. Sosyal Politikalar 4. Gerontoloji 5. Huzurevleri 6. Kurumsal Bakım 7. Geronteknoloji

YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Altıntop Mah. 1591 Sok. Yasemin Apt. No:10/3 Merkezefendi-DENİZLİ

Tel: 0258.2961112

UYK'10

10.ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ

“Yaşlı Bakımı”

25-27 Nisan 2019, DENİZLİ

Pamukkale Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi

ONURSAL BAŞKAN

Osman ZOLAN / Denizli Büyükşehir Belediye Başkanı
Prof. Dr. Hüseyin BAĞ / Pamukkale Üniversitesi Rektörü

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Velittin KALINKARA / YASAD Onursal Başkanı

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Esat ADIGÜZEL / YASAD Yönetim Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Velittin KALINKARA (I. II. ve VIII. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)
Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN (III. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)
Prof. Dr. Galip AKIN (IV. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)
Doç. Dr. Gülüşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK (V. UYK Düzenleme Kur. Bşk)
Prof. Dr. Güzin DEMİRKAN TÜREL (VI. UYK Düzenleme Kur. Bşk)
Prof. Dr. Gülay GÜNAY (VII. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)
Doç. Dr. Yener BEKTAŞ (IX. UYK Düzenleme Kur. Bşk)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Esat ADIGÜZEL / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Galip AKIN / Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma ARPACI / Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN / İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Mürkerrem ARSLAN / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Teslime ATLI / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ayfer AYDINER BOYLU / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek BAYBORA / Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan BAŞ ASLAN / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAŞIBÜYÜK / Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Nazmi BİLİR / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sema BUZ / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. F. Pınar ÇAKIROĞLU / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Güzin DEMİRKAN TÜREL / Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN / Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel ERKAL / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Gülay GÜNAY / Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Gönül İÇLİ / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU / Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Velittin KALINKARA / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ali KİTİŞ / Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim Gökçe KUTSAL / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Dicle OĞUZ / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. A. Özfer ÖZÇELİK / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Özlen ÖZGEN / Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Metin ÖZKUL / Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya ÖZTOP / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Metin Saip SÜRÜCÜOĞLU / Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu ŞENER / Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ünal ŞENTÜRK / İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail TUFAN / Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Reyhan UÇKU / Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ZENCİR / Ata Soyer Sağlık ve Politika Okulu
Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Emine ASLAN TELCİ / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Yener BEKTAŞ / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal BÜKER / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Çağdaş DEMREN / Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Işıl KALAYCI / Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Nilüfer KORKMAZ YAYLAGÜL / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem KÖRÜKÇÜ / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. M. Lütfi MÜDERRİSOĞLU / Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Gülşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK / Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Sezen SERPEN / Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Hande ŞAHİN / Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Murat ŞENTÜRK / İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. H. Elçin TEZEL / Bahçeşehir Üniversitesi
Doç. Dr. Osman TUTAL / Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk YAĞCI / Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Tülay ZORLU / Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Harun CEYLAN / Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Füsun CURAOĞLU / Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Davuthan GÜNAYDIN / Namık Kemal Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Bekir İNCE / Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Meryem SALMAN / Siirt Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Gülay TAŞDEMİR YİĞİTOĞLU / Pamukkale Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Gülbanu ZENCİR / Pamukkale Üniversitesi

ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. Velittin KALINKARA
Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA
Doç. Dr. Nihal BÜKER
Doç. Dr. Ufuk YAĞCI
Dr. Öğr. Ü. Bekir İNCE
Öğr. Gör. Taner DİZEL
Öğr. Gör. Nesrin KACAR
Öğr. Gör. İsmail SARI

YASAD YÖNETİM KURULU

Prof. Dr. Esat ADIGÜZEL
Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU
Doç. Dr. Nihal BÜKER
Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA
Doç. Dr. Ufuk YAĞCI
Öğr. Gör. Dr. Gülbanu ZENCİR
Arş. Gör. Nursel DURMAZ BODUR

KONGRE SEKRETERYA

Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA
Öğr. Gör. Taner DİZEL
Arş. Gör. Nursel DURMAZ BODUR

ÖNSÖZ

Bilim ve teknolojideki gelişmeler, kırdan-kente göç, kentleşmenin getirdiği değişimler, üretim ilişkileri ve neoliberal politikalar yaşlılığın bir sorun olarak görülmesine yol açmış, aile kurumundaki ve toplumsal yapıdaki değişimlerden en çok etkilenen grup yaşlılar olmuştur. Demografik yaşlanma süreci; endüstrileşmiş toplumlarda yönetim, bilim ve teknoloji politikalarının geleceğini yönlendiren önemli bir olgudur. 2023 yılında nüfusumuzun %10,2'si yaşlı bireylerden oluşması ve Türkiye'nin "*İleri Yaşlı Toplum*" kategorisine dahil olması beklenmektedir. Türkiye Güney Kore'den sonra dünyanın en hızlı yaşlanan ikinci ülkesidir. Bu bakımdan ülkemizin, uygun bakım ve finans modellerini bulmak, yerinde ve aktif yaşlanmayı desteklemeye yönelik sosyal politikaları üretmek ve yaşama geçirmek için önünde çok fazla zaman yoktur. Durum böyle olunca, sosyal, ekonomik, psikolojik ve fizyolojik sorunların gittikçe ağırlaşması nedeniyle yaşlılık konusunun zaman yitirmeden ele alınması ve bu konuda ulusal politikalar oluşturulması beklenmektedir. Özellikle ileri yaştaki nüfusun artması yaşlı bakımını öncelikli bir sorun olarak gündeme getirmektedir.

Bu kongrenin ana teması da "*Yaşlı Bakımı*"dır. Günümüzde demografik dönüşüm ile birlikte yaşlanmanın getirdiği sorunlar ve yaşlı bakımı toplumların gündemini meşgul etmeye başlamış, bu konuda özellikle endüstrileşmiş ülkelerde yaşlılara dönük sosyal politikalar ve kentleşme politikaları oluşturulmuştur. Amaç bireylerin kendi yaşam ortamlarında daha uzun süre başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak, yetişemedikleri yerlerde kamu, yerel yönetim ve sivil toplum aracılığı ile gereken desteği vermektir. Zira pek çok insan yaşı ne olursa olsun yaşamını kendi evinde ve yaşam ortamında geçirmek istemektedir. Bugün dünya yaşlı nüfusunun yaklaşık % 40'ı bağımsız olarak yaşamaktadır. Bağımsız yaşama gelişmiş ülkelerde % 75 civarında iken, "*sosyal normların yaşlıya çocuklarının bakmasını beklediği*" gelişmekte olan ülkelerde bu değer çok düşüktür. Türkiye gibi geleneksel yapının ağır bastığı gelişmekte olan ülkelerde yaşlı bakımı daha çok ailenin-kadının sorumluluğu olarak görülmektedir. Durum böyle olunca özellikle kadının çalışma yaşamına katılması engellenmekte, kadın üretim alanından çekilmeye zorlanmaktadır. Merkezi yönetim yaşlıların bakımı ile ilgili sorumlulukları yerel yönetimlere ve ailelere bırakmaktadır.

Buradan yola çıkarak, "*10. Ulusal Yaşlılık Kongresi*" ile ülkemiz yaşlı bireylerinin bakımında karşılaşılan sorunlar, bakım kimin rolü, bakımın getirdiği tükenmişlik, kent ve yaşam ortamlarının yaşlıya uygunluğu ve yaşlı bakımı ile ilgili sosyal politikalar gibi konularda bilgi sahibi olunması için bilim insanları ve uygulayıcılar arasında paylaşım ve tartışma ortamı oluşturulmuştur. Kongre kapsamında iki konferans ve 52 sözlü sunum gerçekleştirilmiştir.

Bu kongrenin sizlerle buluşmasını sağlayan Denizli Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Osman ZOLAN, Pamukkale Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Sayın Hüseyin BAĞ ve Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği YK Başkanı Prof.Dr. Sayın Esat ADIGÜZEL'e katkıları için teşekkür ediyorum. Kongrenin bilimsel alt yapısını oluşturan konferans ve sözlü sunumları ile destek veren bilim insanlarına, Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği Yönetim Kurulu Üyelerine ve tüm katılımcılara verdikleri destek nedeniyle teşekkür ediyorum.

Prof.Dr. Velittin KALINKARA
Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

<u>Konu / Yazar</u>	<u>Sayfa No:</u>
– Yaşlı hastaneleri için alternatif çözümler (termal tesislerin kullanım olanakları) / <i>Güzin DEMİRKAN TÜREL</i>	1
– Mekanda (sosyal) adalet, özerklik ve yaşlılık: Geronteknolojik yaklaşım / <i>Velittin KALINKARA</i>	10
– Yaşlıların ekonomik durumu: İstanbul Avcılar örneği / <i>Mahinur ŞAHBAZ</i>	21
– Toplumsal cinsiyet bağlamında yaşlılık ve sosyal dışlanma / <i>Sergender SEZER & Özden TENLİK</i>	27
– Fotoğraflarla desteklenmiş yaşlılık ve gündelik yaşam: Muğla (Menteşe ve Milas) örneği / <i>Sergender SEZER & Deniz AYDEMİR</i>	35
– Yaşlanma ve sosyal politikalar / <i>Gönül İÇLİ</i>	46
– Emeklilik reformunun yaşlılık ayılığına etkisi / <i>Esra CEYHUN</i>	53
– Yaşlı beslenmesi / <i>Şiir SARI & Hilal Hızlı GÜLDEMİR</i>	73
– Cittaslowda yaşlı olmak: Kktc-Lefke’de bir öznel refah çalışması / <i>Şengül HABLEMİTOĞLU, Mehmet ATASAYAR & Gül ŞAHİN</i>	78
– Denizli’de adli otopsi yapılan yaşlı ölümleri / <i>Volkan ZEYBEK, Kemalettin ACAR & Ayşe KURTULUŞ DERELİ</i>	88
– Yaşlı – mekân ilişkisi bağlamında gündüzlü bakım merkezlerinin değerlendirilmesi: Isparta Aktif Yaşam Merkezi örneği / <i>Necibe Nur ALAYDIN & İsmail KERVANKIRAN</i>	91
– Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadığı sorunlar / <i>Emel YEŞİLKAYALI, Hilal ÖZCAN, Dilan ONAT, Enise UÇAR & Semanur BİNGÖL</i>	96
– Kuşaklararası bilgi transferindeki değişimler: Yaşlılar ile gençler arasındaki dijital bölünme / <i>Aylin GÖRGÜN-BARAN</i>	104
– Ürün ve mekân tasarımlarının yaşlı kullanıcılar üzerine etkileri / <i>Büşra COŞGUN & Hamza ÇINAR</i>	113
– Farklı İnternet sayfası tasarımlarının yaşlı bireyler tarafından değerlendirilmesi / <i>İsmail SARI, İhsan ÖZER & Velittin KALINKARA</i>	120
– İlköğretim birinci ve ikinci kademe türkçe ders kitaplarında yaşlılık ve yaşlanma: 2016-2017 yılları içerik analizi / <i>İkuko MURAKAMİ & Emine Kübra GÜNDEM</i>	126
– Yaşlı bakımında gerontolojinin rolü / <i>N. Tuğba BAHAR, Deniz AKKAYA, Barış KILIÇ, Serhat BOZKURT & Hasan Hüseyin BAŞIBÜYÜK</i>	140

ALZHEİMERLİ BİREYLERE BAKIM VERENLERİN YAŞADIĞI SORUNLAR

Dr. Emel YEŞİLKAYALI*, Hilal ÖZCAN*, Dilan ONAT*, Enise UÇAR* & Semanur BİNGÖL*

*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İSTANBUL

Özet

Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin yanı sıra sağlık alanındaki hizmetlerin iyileştirilmesiyle birlikte yaş alan bireylerin sayısı da artmaktadır. İlerleyen yaş ortalamalarıyla birlikte bir yaşlılık hastalığı olarak bilinen alzheimer hastalığı da artış göstermiştir. Alzheimer hastalığı, hastalığa sahip bireyi etkilediği kadar hastanın çevresini de olumsuz etkilemektedir. İlerlemesinin durdurulamamasının yanı sıra kesin bir tedavisinin olmaması da hastalığı zorlaştırmakta ve bakım veren bireylerin yaşadıkları sorunları da artırmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, alzheimer hastalarına bakım veren bireylerin bakım vermektan kaynaklanan sorunları nasıl algıladıklarını belirleyerek, bu sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmet bakış açısı ile öneriler geliştirmektir.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve kartopu örneklem yolu kullanılarak ulaşılan alzheimer hastasına bakım veren 17 aile bireyi oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulurken literatür taraması sonucu 19 soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, 3 konu uzmanının görüşü alınarak 15 sorudan oluşan görüşme formu haline getirilmiştir. Araştırma uygulamasından önce etik kurulu onayı alınmıştır. Araştırma verileri 15.11.2018-15.12.2018 tarihleri arasında yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda toplanmıştır.

Veri çözümlemede betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Analiz yapılırken öncelikle literatür, gözlemler ve araştırma soruları göz önünde bulundurularak tematik çerçeve oluşturulmuştur. Veriler bu tematik çerçeveye göre okunup düzenlenmiştir. Sonrasında bulguları daha iyi tanımlamada destekleyici olabilecek ifadeler belirlenerek yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda, alzheimer hastalarına bakım verenlerin bel-boyun fıtığı, tendon yırtılması ve ufak yaralanmalar gibi fiziksel sağlık sorunları; çaresizlik, tükenmişlik, yıpranma, depresyon gibi ruhsal sorunlar; kendi özel ihtiyaçlarını karşılamaya, sosyal ortamlarda bulunmaya, günlük rutin işlerini yapmaya zaman ayıramama gibi sosyal sorunları deneyimledikleri saptanmıştır. Alzheimer hastalarına bakım verenlerin; en fazla psikolojik desteğe ve hasta bakımı konusunda eğitim ve desteğe ihtiyaç duydukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alzheimer, sosyal hizmet, bakım verenler, güçlükler

Strains of caregivers of alzheimer patients

Abstract

In addition to advances in science and technology, the number of individuals taking ages increases with the improvement of health services. Alzheimer's disease, also known as an old age disease, has increased with advancing age averages. Alzheimer's disease affects the patient as well as the patient's environment negatively. In addition to the unstoppable progression, the lack of definitive treatment makes the disease difficult and increases the problems of caregivers.

The aim of this study is to determine how the caregivers of patients with Alzheimer's patients perceive the problems which arising from giving care, and to develop suggestions for the solution of these problems. In the study, phenomenological research design of qualitative research methods was used. The study group consisted of 17 family members who volunteered to participate in the study and who cared for the alzheimer's patient who had been reached using snowball sampling.

Semi-structured interview form was used as data collection tool. 19 questions were prepared as a result of the literature review. The questions were prepared as a form of interview with 15 questions. Ethics committee approval was obtained before the research application. The research data were collected as a result of face-to-face interviews between the date 15.11.2018-15.12.2018.

Descriptive analysis technique was used in data analysis. Firstly, a thematic framework was formed by considering literature, observations and research questions. The data are read and arranged according to this thematic framework. Afterwards, the expressions that may be supportive in defining the findings are determined and interpreted.

As a result of the study, physical health problems such as waist-neck hernia, tendon rupture and minor injuries of caregivers of patients with Alzheimer's disease; mental problems such as helplessness, burnout, wear and depression; It has been found that they experience social problems such as meeting their specific needs, finding social environments, not taking the time to do their daily routine. Caregivers of Alzheimer's patients; it was found that they mostly needed training, psychological support and patient care.

Keywords: Alzheimer, social work, caregivers, strains

1. Giriş

Çağımızda yaşam sürelerinin uzaması ve yaşlı nüfusun artması ile birlikte, yaş almaktan kaynaklanan sorunlar da artış göstermiştir. İnsan hayatı boyunca biyolojik, fizyolojik ve psikolojik süreçlerden geçerek yaşlılık dönemine erişmektedir. Bu nedenle yaşlılık sadece kronolojik boyutu ile ele alınmamalı biyolojik, psikolojik, sosyal boyutları ile de ele alınıp incelenmelidir.

Yaşlılıkla birlikte meydana gelen birçok hastalık bulunmaktadır. Bunlardan biride alzheimer hastalığıdır. Alzheimer hastalığı, beyin hücrelerinin ölümü ve beyin hacminin azalması ile meydana gelen, kesin nedenleri tam olarak bilinmeyen nörolojik bir hastalıktır (Emre,2014). Hastanın yaşadığı unutkanlık, yeni bilgileri öğrenmede güçlük, randevularını hatırlayamama, eşyalarını koyduğu yeri unutma, evin adresini bulamama gibi sorunları günlük hayatını oldukça etkilemektedir. Hastalığın ilerlemesi ile hastalık son boyuta ulaşır ve hasta yatağa bağımlı hale gelir.

Alzheimer hastalarına bakım veren bireylerin yaşamış oldukları bu sorunlar üzerine değerlendirme yapmak odak noktası olarak alınmış ve bu çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında alzheimer hastalarına bakım veren bireyler ile yüz yüze görüşme yapılarak, yaşadıkları ruhsal, sağlık, sosyal/günlük yaşam, ekonomik sorunları belirlenmiş ve bireylerin bakış açılarına göre değerlendirilerek sosyal çalışma mesleğinin bakış açısından çözüm önerileri sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Bireyler bu süreçte sadece yaşın getirdiği fiziksel ve ruhsal sıkıntıların yanı sıra, içinde buldukları alzheimer hastalığı dolayısıyla da güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bireyler bu süreçte sabırsız, agresif, unutkanlık, uykusuzluk, fiziksel zorlanmalar, inatçılık gibi çeşitli duygu ve durum bozuklukları yaşayabilirler. Hastalık olmadan da yaşlarının getirisi olarak; yaşadıkları kayıplar, başka sağlık sorunları, rol kaybı, yaşamdan geri çekilme gibi çeşitli sorunlarla karşılaştıkları için hastalık süreci daha yoğun ve sancılı bir süreç olarak işlemektedir.

Bireylerin günümüzde içinde buldukları şartlara bakıldığında; yaşam standartları, aile yapıları, gerek mali gerekse fiziki yetersizliklerle iç içe olan aile büyükleri bu süreçte uzman ve kurum bakımına alınabilecekleri gibi bazen de aile üyeleri tarafından bakımları üstlenilmektedir. Bakım sürecinde bireyin duygu-durum bozuklukları, beklenilmeyen uykusuzluk atakları, davranışlarındaki gerilemelerden kaynaklı idrar kaçırması, yeme bozukluğu, bakım veren ve bakımı üstlenilen birey arasındaki cinsiyet farkı, unutkanlık, anestezi uygulanamaması, bürokratik işlemlerdeki aksaklıklar ve duygu-durum bozuklukları sonucunda bakım veren bireylerde yıpranmışlık görülebilmektedir. Bakım veren bireyler kendi yaşamlarına ayak uydurmaya çalışırken, hayatlarına sonradan dâhil olan bu yeni sürece de adapte olmak zorunda kalmaktadırlar. Bu yeni süreç de yaşadıkları sıkıntılar bakım veren bireylerin agresif, yıpranmış, yetersizlik hissi, sabırsızlık duygularına kapılmalarına, bürokratik işlemlerdeki aksaklıklar ve destekleyici, tamamlayıcı çeşitli yardımların sağlanamaması bireyleri kapana kısılmışlık duygusu yaşatmaktadır.

Alzheimerlı bireylerin yaşadıkları hücrel kayıplar yavaşlatılsa bile şuan hastalığı engellemeye yönelik bir tedavi bulunamamaktadır (Emre, 2014). Hastalığa sahip bireyler zamanla bilişsel, bedensel, işlevsel yönden kayıplar yaşamaktadır. İnsan bedeni bu işlevleri kaybettiğinde deyim yerindeyse ‘yaşlılık çağından bebeklik çağına geriye dönük’ bir sürecin içine girer.

Buradan yola çıkarak alzheimerlı bireylere bakım verenlerin sorunlarının belirlenmesinin ve sosyal çalışma bakış açısıyla çözüm önerilerinin geliştirilmesinin, aile ve toplum refahına katkı sağlayacağı, yayınlanan veriler ışığında bu sürece dikkat çekilmesi gerektiği, yaşanan sıkıntılar ve eksiklikler karşısında üretilebilecek çözüm önerilerinin bu süreçte etkin olan bakım veren bireyler tarafından dile getirilmesinin sürece olumlu etki sağlayabileceği düşünüldükçe tez konusu olarak alzheimerlı bireylere bakım veren bireylerin yaşadığı sorunların belirlenmesi seçilmesi önemli bir husustur

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Alzheimer’ı bireylere bakım veren bireylerin yaşadığı sorunları algılama biçimleri nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Amaç

Bu araştırmamızın genel amacı, alzheimer hastalarına bakım veren bireylerin karşılaştıkları psiko-sosyal ve ekonomik sorunları açığa çıkartıp, bu sorunlara sosyal çalışma mesleğinin bakış açısından çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadıkları ekonomik sorunları algılamaları nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadıkları ruhsal sorunları algılamaları nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadıkları sosyal sorunları algılamaları nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadıkları sağlık sorunları algılamaları nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin, bakım verme sorumluluğunu üstlenmeden önceki ve sonraki yaşamları arasındaki farklılıkları algılamaları nasıldır?

Alzheimerlı bireylere bakım verenlerin yaşadıkları zorlukların çözümü için önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı bireylere karşı algı değişmektedir. Bunun en önemli sebebi sanayi devrimi ile birlikte küreselleşmenin olmasıdır. Sanayileşme ile birlikte çalışan kişi sayısının artması ve daha az kişiyle yaşama isteği doğunca ortaya farklı aile modelleri çıkmıştır. Bu modeller geniş aile ve çekirdek aile olarak 2'ye ayrılır. Bu farklı aile yapıları gittikçe çekirdek aile modeline dönüşmektedir. Türkiye'de; 65 yaş üstü kişilerin genel nüfusa oranı 1935 yılında % 3,9, 1990 yılında % 4,3 iken 2011 yılında % 7,34' e yükselmiş; 2050 yılında ise % 17,5'i bulması beklenmektedir (TÜİK,2016).

“Alzheimerlı Bireylere Bakım Veren Bireylerin Yaşadığı Sorunlar” adlı tez çalışmamızda alzheimerlı bireylerin yakınlarının yaşadığı psikolojik, ekonomik, sosyal ve fizyolojik sorunları ön plana alarak neler yaşadıkları vurgulanmıştır. Türkiye'de kişilerin alzheimer hastalığına ve yaşlılara karşı bakışı ile ilgili son dönem değerlendirmelerini bulgulamayı amaçlayan bu tez çalışması, aynı zamanda yaşlılara sunulan kurumsal hizmetlerin, eğitici faaliyetlerin ve müdahale etme yeterliliklerinin yeterli bulunup bulunmadığını değerlendirmek açısından da önem taşımaktadır. Bu bağlamda toplumsal yaşamın alzheimerlı bireylere bakım veren bireylere sunulan hizmetlerin yeterliliği, kişilerin psikolojik, fizyolojik, ekonomik açıdan faydalı olabilme kapasitesini, yaşlılara sunulan hizmetler ile bireyler arasında inceleme yaparak mümkün kılmayı amaçladık. Günümüzde gerçekleştirilen tüm çalışmalar yaşlılık olgusunun daha iyi analiz ederek çözüm odaklı çalışmalar yapılmasının önünü açmaktadır. Ama birçok çalışma alzheimer hastası birey üzerinde yaşanan farklılıklar üzerine durmuştur. Bu tez çalışması da alzheimer hastalığını yaşayan bireylerle yaşayan bireylerin yaşadığı sorunları, ortaya çıkan bireysel ve toplumsal sorunları ve yaşlılara yönelik algıları ‘alzheimer’ kavramını merkeze alarak bilimsel yöntemlerle analiz etmesi bağlamında alana önemli katkılar sağlamaktadır.

1.5. Sayıtlar

Alzheimerlı bireylere bakım veren bireyler görüşme sorularını doğru anlamışlar ve gerçek duygu ve düşüncelerini yansıtmışlardır.

1.6. Sınırlılıklar

1- Bu araştırmanın bulguları, sadece bu araştırmanın katılımcılarına genellenebilir.

2- Araştırma verileri, alzheimerlı bireylere bakım verenlere yöneltilen görüşme sorularına verilen cevaplarla sınırlıdır.

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve yöntemi, analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Alzheimer hastalığına sahip birey yakınlarının yaşadığı sorunları konu edinen bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Dışarıdan hiçbir şekilde müdahale olmadan, yapılan görüşmelerle ve dokümanların analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemlerinin tercih edildiği, duygu-durum, olay ve olguların olağan ortamında gerçekçi bir tutum ve bütüncül bir şekilde ele almaya yönelik sayısal ölçülebilirliklerden uzak nitel bir sürecin takip edildiği araştırmalardır (Cohen, Manion & Morrison,2007; Ritche ve Lewis,2003; Yıldırım ve Şimşek,2008).

Nitel araştırma içeriği dolayısıyla kişilerin bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ortaya koymaları konusunda faydalı bir yöntemdir. Görüşmede kullanılan temel yöntem sözlü iletişimdir ve konuşarak bilgi toplanır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının sebebi, araştırma yaparken alzheimer hastasının bakımını

yüklenen bireylerin duygularını, düşüncelerini, tavırlarını, tecrübelerini rahat, sınırlandırma olmaksızın, anlatmasını sağlamak ve araştırmada her yönden bilgi edinebilmektir.

Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomonoloji yani olgu bilim farkında olduğumuz, bildiğimiz ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Fenomonoloji tam anlamını kavrayamadığımız, fakat bize de yabancı olmayan olguları araştırmayı amaçlar. Araştırılması amaçlanan olguları her açıdan inceler ne anlama geldiğini ortaya koyar (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2. Veri Toplama Tekniği Ve Aracı

Veri toplamada yüz yüze görüşme ile gözlem tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, literatür taraması ve uzman görüşü alınarak oluşturulan 15 soru içermiştir.

Bilgi sahibi olunmak istenilen soruların genellikle açık uçlu olmasına dikkat edilmiştir. Görüşmeler, katılımcının izni doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kayda geçirilmiştir. Ve görüşme süresi boyunca katılımcıların konuşmaları, tepkileri gözlenmiş bu da çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin zenginleşmesine yardımcı olmuştur.

2.3. Araştırma Süreci

Görüşmede araştırmaya katılmayı kabul eden alzheimerlı hasta yakınlarının istekleri doğrultusunda evinde, okulda veya umumi bir mekânda görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların alzheimerlı hastaya sahip olmaktan kaynaklanan hassasiyetleri göz önünde bulundurularak üzücü, katılımcıları duygusallaştıracak, moral bozucu sorulardan kaçınılmıştır. Görüşmeler 15.10.2018-15.11.2018 tarihleri arasında en az 20 dakika en çok 1 saat 30 dakika sürmüştür. Görüşme yapılan alzheimerlı birey yakınlarına yakın çevremizdeki komşular, akrabalar ve sosyal medya ağları aracılığıyla ulaşılmıştır.

2.4. Çalışma Grubu

Kartopu örneklem tekniği örneklem oluşturma süreci, araştırmanın yapılacağı bireylerden başlayarak diğer bireylerle de görüşme yaparak devam etmiştir. Kartopu örneklem tekniğinde araştırmacı, ilk etapta kişiye soruları yöneltip bu cevapları aldıktan sonra araştırma yapılan konuyla ilgili tanıdığı başka kişilerin olup olmadığını sorar. Bir katılımcıyla başlayan görüşme sonunda o katılımcının önerdiği diğer bireylere, o bireylerle görüşme sonrası da onların önerdiği diğer bireylere ulaşılmaktadır. Böylece katılımcı sayısı artarak süreç devam etmektedir. Bu süreç bir süre sonra belli kişiler üzerine odaklanıp örneklem oluşturma ile sonlanmaktadır (Şahin, 2014 akt. Koç Başaran, 2017).

Katılımcılara, internette yer alan gruplar ve tanıdıklar ve onların tanıdıkları aracılığıyla ulaşılmıştır. Görüşme taleplerimizin çoğunluğu kabul edilmiş olup katılımcıların görüşme öncesinde araştırma hakkında fikir sahibi olabilmeleri için kendilerine hazırlanmış olan bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur.

Araştırmaya 16 kadın, 1 erkek olmak üzere toplam 17 alzheimer hastasına bakım veren birey katılmıştır.

2.5. Veri Analizi Tekniği

Yapılan bu çalışmada, bireylerin olağan ortamlarında daha bütüncül ve gerçekçi algılanabilecekleri düşünülerek buna yönelik veri analizi tekniği olarak betimsel analiz tekniği tercih edilmiştir.

Betimsel analiz, farklı veri toplama teknikleriyle elde edilen verilerin daha önce belirlenen temalar göz önünde bulundurularak özetlenmesi ve yorumlanmasını kapsayan bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüşme yaptığı ya da gözlemlediği bireylerin görüşlerini dikkat çekici bir biçimde yansıtılabilmek için doğrudan alıntılara oldukça sık yer verebilmektedir. Bu analiz şeklinde asıl amaç elde edilen bulguların okuyucuya az ve öz olarak yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Betimsel analiz sürecinde araştırmacı çeşitli süreçlerden geçmektedir. Araştırmacı araştırmasında yer alan sorularından, araştırmaya ilişkin kavramsal çerçeveden ya da gözlemler ve görüşmelerde yer alan boyutlardan hareketle veri analizine yönelik çerçeve oluşturulur. Bu sayede verilerin hangi temalarda düzenlenebileceği ve sunulabileceği saptanmış olur. Hemen ardından, araştırmacı önceden oluşturduğu çerçeveyi göz önünde bulundurarak verileri değerlendirir ve düzenler. Verilerin bu esnada akla yatkın ve anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirilmesi önemlidir. Sonraki aşamada ise araştırmacı düzenlediği verileri tanımlarken, gerektiğinde alıntılara doğrudan başvurmak zorunda da kalabilir. Tanımlanan bulgular açıklanır, ilişkilendirilir ve anlamlandırılır. Bu süreçte araştırmacı yaptığı yorumları daha da kuvvetlendirmek için bulgular arasında neden-

sonuç ilişkilerini açıklayarak, ihtiyaç halinde farklı olgular arasında karşılaştırmalara başvurur (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırma yöntemini kullanarak kişilerin düşünceleri ön plana çıkarılmıştır ve öncelikli olarak elde edilen nitel görüşme verileri kavramsal olarak bir bütünlük oluşturacak şekilde gruplandırılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına uygun olarak alzheimer hastalarına bakım veren bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda toplanan bilgiler ışığında elde edilen bilgilere ve bulgulara yer verilmiştir.

Cinsiyet	Kod Adı	Yaş	Eğitim Durumu	Merkeze Uzaklık	Hastaya Yakınlık Derecesi
Erkek	F.56	56	Üniversite	Yakın	Damadı
Kadın	Ş.50	50	Lise	Yakın	Kızı
	G.50	50	Üniversite	Uzak	Kızı
	N.55	55	Lise	Uzak	Kızı
	İ.59	59	Ortaokul	Uzak	Gelini
	G.59	59	Ortaokul	Uzak	Gelini
	A.62	62	Ortaokul	Uzak	Gelini
	H.65	65	Ortaokul	Yakın	Eşi
	M.51	51	Üniversite	Yakın	Kızı
	E.55	55	İlkokul	Yakın	Kızı
	G.40	40	İlkokul	Uzak	Kızı
	N.51	51	İlkokul	Uzak	Gelini
	A.46	46	Üniversite	Yakın	Kızı
	S.22	22	Üniversite	Yakın	Torun
	G.58	58	Üniversite	Yakın	Gelin
	Ç.23	23	Üniversite	Yakın	Torun
S.37	37	Lise	Yakın	Kızı	

Araştırmaya 16 (% 94,11) kadın, 1 (% 5,88) erkek olmak üzere toplam 17 alzheimer hastalarına bakım veren birey katılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında; 8 (% 47,5)'i ilköğretim, 1 (% 47,05)'i lise ve 8 (% 47,05)'i üniversite mezunu olup; 10'u il merkezinde, 7'si il merkezine uzak yerde ikamet etmektedir. Bakım veren bireylerin hastaya yakınlık dereceleri göz önünde bulundurulduğunda 1(5,88)'i eşi, 8 (47,05)'i çocuğu, 2 (11,76)'si torunu, 5 (29,88) gelini ve 1 (5,88)'i damadıdır. Katılımcıların yaş aralığı 22-65 olup, yaş ortalaması ise 48.12'dir.

Alzheimerli bireylere bakım veren bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda sorunlar; ruhsal, sağlık, ekonomik ve sosyal sorunlar olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır. Aşağıda bakım veren bireylerin algıladığı sorunlara örnekler verilmiştir.

3.1.Bakım Verenlerin Algıladığı Ruhsal Sorunlardan Örnekler

“Kışta oldu, tıkdık içeri kafayı yiyeceğim. (İ59)”

“Ben Allah inancı olan bir insanım ama bu hastalık sürecinde biz hep beterin beterini yaşadık. Nefes alamadığımı hissetmeye başladım, sizinle görüştüğüm grup da birçok arkadaşımın bahsettiği gibi bir kez de olsa intiharı düşündüm (Ş.50)”

“Benim eşim hayatında çocuklarına ‘hişşt’ demiş bir insan değildir ki, benim çocuklarım küçükken düz duvara tırmanan çocuklardı. Bu hastalıkla birlikte stres ve çaresizlikle birlikte eşimde sabırsızlık, tükenmişlik oluştu (Ş.50).”